

GÖRÜŞLER

# HAZIRLANMAKTA OLAN ANAYASA İLE İLGİLİ OLARAK DANIŞMA MECLİSİ ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANLIĞINCA ENSTİTÜMÜZE YÖNELTİLEN SORULARA VERİLEN CEVAPLAR

## I. GENEL OLARAK ANAYASA HAKKINDA DÜŞÜNCE VE ÖNERİLER

Enstitümüz yeni Anayasa konusunda sorulan görüş ve düşünceleri saptarken, İstanbul Üniversitesi Komisyonu tarafından hazırlanan "Ön - Tasarı"yı esas almış ve sadece aşağıdaki değişiklik ve yeniliklerin yapılmasını öngörmüştür.

### 1. Temel Hak ve Özgürlüklerin Düzenlenmesi

1.1. Enstitümüzün bu konudaki düşünce ve önerisi, 27 Mayıs 1960 devriminden sonra kurulan İstanbul Üniversitesi Anayasa Komisyonu tarafından hazırlanmış bulunan "Anayasa Ön - Tasarısı"nın, "Temel Haklar ve Vazifeler" başlıklı (2) inci kısmında yer almış hükümlerin, genel olarak yeni Anayasa'da da ayrıntılarda gerekli düzeltmeler yapılmak kaydıyla, yer almasının uygun olacağı merkezindedir.

1.2. Bilindiği gibi, anılan "Ön - Tasarı" herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel haklara ve özgürlüklere sahip olduğunu kabul etmekte, Devlet'e bu temel hakların ve özgürlüklerin kullanılmasını ve gelişmesini sınırlayan engelleri kaldırma ödevini vermekte, her türlü, kişi, aile, zümre ve sınıf imtiyazını yasaklamaktadır. Kişi hakları ve vazifeleri yanında, sosyal ve iktisadî haklar ve ilişkilere de yer veren "Ön - Tasarı", siyasî hak ve ilişkileri de ayrıntılı bir şekilde düzenleyerek, olağanüstü hal ve sıkıyönetim rejimini de içermektedir.

1.3. “Ön - Tasarı”da yer alan temel haklar ve ödevler konusunda ayrıntılarda yapılacak gerekli düzeltme ve düzenlemeler esnasında, uluslararası sözleşme ve deklarasyon hükümlerinin gözönünde tutularak, imzaladığımız veya imzalamadığımız sözleşme hükümlerinden de yararlanılmalıdır.

## 2. Yasama Kuvveti

2.1. *Yapısı* : Enstitümüz, Yasama görevi yapacak olan TBMM. nin bir dereceli ve genel seçimle oluşacak tek meclisten ibaret olmasını uygun bulmuştur. Yasama Organına en çok 450 üye seçilmiştir.

2.2.1. Yeni hazırlanacak Anayasa’da Yasama Organı’nın Yasama ve siyasi denetim görev ve yetkilerinin dışına çıkmamasını sağlayacak hükümler yer almalıdır. Yasama’nın Yargı organının görev ve yetkisine müdahalesini önleyecek ve yasaklayacak ve bunun gibi Yasama Organının Yargı kararlarının aksine herhangi bir işlem yapmalarını engelleyecek ve men edecek hükümler yeni Anayasa’da yer almalıdır.

2.2.2. Ayrıca Yasama Organı’nın Yürütme’nin görev ve yetkisine müdahalesini önleyecek düzenlemeler yapılmalıdır. Örneğin, Yasama Organı’nın kanunları yapması ne kadar doğalsa, bu kanunların Yürütme Organınca da yerine getirilmesi o kadar doğal olduğundan, bu tür metinlerin sonunda, Yürütme’ye ayrıca ve özellikle bir görev verilmesine gerek yoktur. Bu itibarla T.B.M.M.’nin doğrudan doğruya ve bizzat uygulayacağı bir kanun sözkonusu olmamalıdır.

2.2.3. Yukarıda sayılanların dışında kalan Yasama ile ilgili “Ön - Tasarı”nın hükümleri Enstitümüzce aynen benimsenmektedir.

## 3. Yürütme Kuvveti

3.1. Enstitümüz Yürütme’nin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu olarak iki kanattan oluşturulması kanısındadır.

3.2. Cumhurbaşkanı “Ön - Tasarı” da olduğu gibi T.B.M.M. tarafından kendi üyeleri içinden veya dışından seçilmelidir.

3.3. Cumhurbaşkanı'nın görev süresi (6) yıl olmalı ve tekrar seçilememelidir.

3.4. Cumhurbaşkanı'nın Anayasa'da saptanacak bazı koşulların gerçekleşmesi halinde, Meclisi fesih yetkisi "Ön - Tasarı" ya nazaran da kolaylaştırılmalıdır.

3.5. Cumhurbaşkanı Başbakanı atamalı, Başbakan da Bakanları seçmelidir. Bakanlar Kurulu listesini Cumhurbaşkanı onaylamalıdır.

3.6. Cumhurbaşkanı'nın atayacağı Başbakan ve Başbakanın seçeceği Bakanlar "Ön - Tasarı" da olduğu gibi hem Meclis içinden, hem de dışında olabilmelidir.

3.7. Ülkemizin merkezi idare taksimatı ile mahalli idare bölümlerinin saptanması, değiştirilmesi veya kaldırılması hususu Yasama Organına bırakılmalıdır.

3.8. Bunlar dışında kalan konularda Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna ait görev ve yetkiler "Ön - Tasarı" daki hükümler çerçevesinde de düşünülmüştür.

#### 4. Yargı Kuvveti

4.1. Enstitümüz, bağımsız Yargı organlarının yapacağı Yargı denetiminin hukuk devletinin başlıca şart ve unsuru olduğunu temel ilke olarak kabul eder. Bu nedenle, "Ön - Tasarı" nın Yargı ile ilgili "Genel Hükümleri" nin yeni Anayasa'da da tümü ile yer almasından yanadır. Ayrıca, Enstitümüz tüm idarî işlem ve eylemlere karşı hiç bir halde Yargı yolunun kapatılmıyacağı esasının Anayasa'da yer alması lüzumunu belirtir.

4.2. Yeni Anayasa'da Anayasa Mahkemesi ve Anayasaya Uygunluk Denetimi" nin yapılmasını sağlayacak hükümlerin yer alması hususu "Ön - Tasarı" da olduğu gibi kabul edilmelidir.

4.3. "Ön - Tasarı" da yer alan diğer tüm Yargı mercileri yeni Anayasa'da da muhafaza edilmelidir.

4.4. Yürütme ve İdare'nin Yargı yoluyla denetlenmesi yetkisi, örgütlenme ve yargılama usulleri yönünden adliyeden ayrı ve ba-

şında Danıştay'ın bulunduğu bir idarî yargı manzumesine ait olmalıdır.

### 5. Anayasa'da Yer Alması İstenen Kurum ve Organlar :

5.1. Enstitümüz halen mevcut DPT yerine aynı görevleri yapma küzere Cumhurbaşkanı'nın otoritesi altında kalkınma ve gelişmenin sürekliliğini ve kararlılığını sağlamak üzere bir "İktisat ve Plânlama Yüksek Konseyi" kurulmasını önermektedir.

5.2. Türkiye İdaresi'nin Yürütme Organı yanında ayrı ve sürekli bir varlık olduğu ve hükümet fonksiyonundan farklı, kendine özgü görevleri bulunduğu hususu "Ön - Tasarı" daki anlayış ve hükümler uyarınca yeni Anayasada yer almalıdır.

## II. KURULUŞUMUZUN ÖZEL İLGİ VE FAALİYET ALANINA İLİŞKİN DÜŞÜNCE VE ÖNERİLERİ

Yüksek öğrenim kuruluşları arasında Üniversitelerin özel yeri ve işlevi nedeniyle öğretim üyeleri ve yardımcılarının kendi aralarından seçtikleri organlar eliyle yönetilip, denetlendiği ve mensuplarının serbestçe araştırma, inceleme, yayın ve öğretim yapabildiği özerk kurumlar olarak Anayasa'da güvence altına alınması gerektiği düşünülmektedir.